

Q-feber

Q-feber er en zoonose som smitter til mennesker vanligvis gjennom inhalasjon av støv og aerosoler fra forurenset miljø. Forårsakes av en rickettsiaorganisme kalt *Coxiella burnetti*.

Reservoar for mikroben er vanligvis storfe, sau og geit. Infeksjon gir vanligvis ikke sykdom hos dyr og forekommer over hele verden. Spesielt smitteutsatt er personer som arbeider ved dyrelaboratorier, slaktere, veterinærer og bønder. Sykdommen ble første gang beskrevet i Australia i 1937. Sykdommen ble gitt navnet Q-feber (Query-fever) i påvente av et bedre navn, men betegnelsen brukes fortsatt.

Flere små, lokale utbrudd er beskrevet i Vest-Europa siste tiår, ofte relatert til saue- og geitedrift. I et utbrudd blant saue- og geitebesetninger i Nederland som startet i 2008 er det per desember 2009 diagnostisert mer enn 2000 tilfeller hovedsaklig blant saue- og geitebønder. Sykdommen er endemisk blant dyr i enkelte områder i Norden, bl.a. hos sauer på Gotland.

Q-feber kan i Norge forekomme hos mennesker som en importsykdom. Q-feber forekommer i de fleste andre land i Europa, men det er ikke rapportert hos dyr i Norge. Likevel bør sykdommen mistenkes ved akutt febril sykdom hos veterinærer og sauebønder under lammings sesongen i april og mai.

Smitemåte

Gjennom inhalasjon av støv og aerosoler fra forurensete produkter fra smittede dyr, spesielt morkakevev og ull. Bakterien kan overleve i månedsvi i støvpartikler. Sykdommen kan også smitte gjennom konsum av upasteurisert melk og melkeprodukter. Smitte gjennom blodoverføring kan forekomme, men ellers smitter ikke sykdommen fra person til person

Inkubasjonstid

2 - 4 uker.

Symptomer og forløp

Hos mennesker regner man med at omtrent 50% av de smittede får klinisk sykdom. Akutt sykdom gir influensaliknende symptomer med feber, frysninger og hodepine, samt utvikling av pneumoni. Letaliteten er vanligvis under 10%. I sjeldne tilfelle kan sykdommen bli kronisk, og gravide og immunsupprimerte pasienter har øket

risiko for kronisk infeksjon. Gravide har økt risiko for abort ved infeksjon med *C. burnetti*.

Diagnostikk

Antistoffpåvisning i akutt- og rekonvalesent fase. Laboratorieundersøkelser utføres ved Smittskyddsinstituttet i Sverige

Insidens i Norge

I perioden 1989-2002 ble det ved Smittskyddsinstituttet i Sverige diagnostisert 12 tilfeller av Q-feber hos norske pasienter. Smittested var Spania 4 (hvorav Kanariøyene 3), Marokko 2, Bhutan 1, Libanon 1, Mali 1, Saudi-Arabia 1 og ukjent 2. Nyere data foreligger ikke.

Behandling

Antibiotika, vanligvis tetracykliner.

Forebyggende tiltak

Kontroll av sykdommen blant dyr. Unngå upasteurisert melk og ha god håndhygiene i endemiske områder. Bruk av munnbind ved håndtering av produkter fra dyr, spesielt morkake, i endemiske områder. Vaksine utviklet spesielt beregnet for personer som arbeider i dyrelaboratorier.

Tiltak ved enkelttilfelle eller utbrudd

Ingen spesielle tiltak i nærmiljøet ved importerte tilfeller.

Personer som har hatt Q-feber utelukkes fra blodgivning i minimum 2 år etter full klinisk helbredelse.

Meldings- og varslingsplikt

Ikke meldingspliktig til MSIS

Varsling til kommunelege, Folkehelseinstituttet og andre instanser ved utbrudd, ved mistanke om overføring med næringsmidler eller ved smitte fra dyr

Engelsk: Query (spørsmål, tvil). Frank Burnett (1899-1985, Australia), Herald Cox (1907-86, USA)

Oppdatert 20.12.09